

บทที่ 2

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูอนามัยโรงเรียน เกี่ยวกับการดำเนินงานโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยได้สำรวจการวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ผลปรากฏเป็นข้อสรุปได้ดังต่อไปนี้

การวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบทบาทของครูอนามัยโรงเรียน เกี่ยวกับการดำเนินงานโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียน ในประเทศไทยนั้นมีการศึกษาวิจัยกันน้อยมาก ซึ่งมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ชั้น พัทธม (2508 : 5) ให้ทำการวิจัยเรื่อง "การบริหารด้านสุขศึกษาในสถานฝึกหัดครู" โดยใช้แบบสอบถาม กับประชากร ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาสุขศึกษาของสถานฝึกหัดครู ทั้ง 11 ภาคการศึกษา รวม 27 แห่ง จำนวน 40 คน จากการวิจัยพบว่า ผู้รับผิดชอบดำเนินงานสุขศึกษาของสถานฝึกหัดครู คือ พยาบาลประจำโรงเรียนและอาจารย์ผู้สอนวิชาสุขศึกษา โดยมีผู้บริหารของสถานฝึกหัดครูมอบหมายให้ดำเนินการ ผู้รับผิดชอบดำเนินงานสุขศึกษานั้น รับผิดชอบในหน้าที่ 5 อย่าง คือ การสุขาภิบาลในโรงเรียน บริการอนามัยโรงเรียน หลักสูตรสอนสุขศึกษา การบริหารสุขศึกษา และงานพิเศษอื่น ๆ ส่วนปัญหาที่เป็นอุปสรรคของการบริหารสุขศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ การเงิน อาคารสถานที่ อุปกรณ์สุขศึกษา บุคลากรน้อยไป และยังมีองค์ประกอบที่เป็นสถานที่ราชการ และองค์การสมาคมหลายแห่ง ที่คอยให้ความช่วยเหลือการบริหารสุขศึกษาในโรงเรียน

มะลิวรรณ วิโนทัย (2523 : ง - ฉ) ให้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของพยาบาลในวิทยาลัยครู" โดยใช้แบบสอบถามนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง

และนักศึกษาระดับปริญญาตรี รวม 6 แห่ง จำนวน 421 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ นักศึกษามีความคิดเห็นต่อบทบาทของพยาบาล ตามสภาพที่เป็นจริงในวิทยาลัยครูว่าพยาบาลในวิทยาลัยครูมีบทบาทมากที่สุด ในด้านการให้บริการและการป้องกันโรค รองลงมาคือ ด้านการสอนสุขศึกษาและการให้คำแนะนำ และน้อยที่สุดคือ การติดตามให้ความช่วยเหลือสำหรับบทบาทของพยาบาลในวิทยาลัยครู ตามความต้องการนั้น พบว่านักศึกษาต้องการให้พยาบาลปฏิบัติสูงที่สุดในด้านการให้บริการพยาบาล และการป้องกันโรค รองลงมาคือด้านการติดตามให้ความช่วยเหลือ และน้อยที่สุดคือด้านการบริหารและพัฒนาสุขภาพ

ศรีสอางค์ สหะศักดิ์มนตรี (2525 : 46 - 49) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทและหน้าที่ของพยาบาลอนามัยโรงเรียน ตามความคาดหวังของผู้บริหารและครู ในโรงเรียนประถมศึกษา" โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหาร 84 คน และครู 86 คน ที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในเขตความรับผิดชอบของพยาบาลอนามัยโรงเรียนประจำศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร จากการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้บริหารและครูที่มีต่อบทบาทและหน้าที่ของพยาบาลอนามัยโรงเรียนอยู่ในระดับสูง โดยมีความคาดหวังสูงสุดในงานป้องกันโรค และงานวางแผนบริการอนามัยโรงเรียน และมีความคาดหวังต่ำสุดในงานสุขภาพจิต ส่วนความคาดหวังระหว่างผู้บริหารและครู ต่อบทบาทและหน้าที่ของพยาบาลอนามัยโรงเรียน ในการปฏิบัติงานโดยส่วนรวม ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้นหมวดงานสุขาภิบาล และสิ่งแวดล้อมพบที่มีความแตกต่างกัน

อัคนีย์ แสงวงศ์ (2522 : ก - ง) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหมวดพลานามัย ที่มีต่อบทบาทของครูอนามัยโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารและครูหมวดพลานามัยกลุ่มละ 152 คน รวมทั้งสิ้น 304 คน จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหมวดพลานามัยที่มีต่อบทบาทของครูอนามัยโรงเรียน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนอยู่ในระดับสูง ส่วนในด้านบริการสุขภาพ การสอนสุขศึกษา และการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน อยู่ในระดับที่เห็นด้วย และพบว่าความต้องการของผู้บริหารและครูหมวดพลานามัยเกี่ยวกับบทบาทของครูอนามัยโรงเรียนนั้น ผู้บริหารและครูหมวดพลานามัยไม่ต้องการให้ครูอนามัยโรงเรียน และครูสุขศึกษาเป็นคนเดียวกัน ไม่ต้องการให้ครูอนามัยโรงเรียนรับ

ฝึชชอบในการสอนสุขศึกษาตามหลักสูตร แต่ต้องการให้ครูอนามัยโรงเรียนช่วยสอนและให้คำแนะนำปัญหาสุขภาพเป็นบางครั้ง ต้องการที่จะให้ครูอนามัยโรงเรียนรับฝึชชอบบางประเภทเป็นอันดับแรก เช่น จักทยาและอุปกรณ์การรักษายาบาลไว้ให้พร้อมที่จะใช้การได้ทันที คัดต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่นักเรียน ให้การปัจจุบันพยาบาลแก่นักเรียนที่เจ็บป่วยฉุกเฉิน เป็นที่ปรึกษาด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน จักสิ่งแวดล้อมให้เกิดความปลอดคภัยแก่นักเรียนและครู รวมทั้งการคัดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง ในเรื่องการส่งนักเรียนที่เจ็บป่วยไปรับการรักษ

การวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศนั้น มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูอนามัยโรงเรียน หรือพยาบาลโรงเรียน ซึ่งพอสรุปผลการวิจัยได้คั้งนี้ คือ

บาร์บารา โธมัส (Barbara Thomas 1976 : 466-470) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "พยาบาลคือสมาชิกผู้หนึ่งในโรงเรียน (The School Nurse as a Member of the School)" โดยส่งแบบสอบถามไปยังพยาบาลโรงเรียน จำนวน 293 คน สรุปผลการวิจัยได้คั้งนี้ คือ กิจกรรมที่พยาบาลโรงเรียนได้เข้าร่วมด้วยมากที่สุด ก็คือการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่โรงเรียน ในการวางแผนร่างหลักสูตร รองลงมาคือการทำงานร่วมมือในการวางแผนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ตลอดจนความปลอดคภัยและการสุขาภิบาล และกิจกรรมที่เข้าร่วมน้อยที่สุด คือ การปรึกษากันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และพยาบาลโรงเรียน ส่วนในด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้น พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณงานที่รับฝึชชอบและเวลา เครื่องอำนวยความสะดวกในการให้บริการพยาบาลไม่เพียงพอ บุคคลากรในโรงเรียนทำงานไม่มีขอบเขต และความรับฝึชชอบที่แน่นอน

ออร์ซีเลีย ฟอ์เบส (Orcillia Forbes 1976 : 101-105) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "บทบาทและหน้าที่ของพยาบาลโรงเรียน ตามการรับรู้ของครูโรงเรียนต่าง ๆ (The Role and Function of the School Nurse as Percieved by us Public School Teachers)" โดยศึกษาการรับรู้ของครูโรงเรียนต่างๆ จำนวน 115 คน เป็นครูระดับประถมศึกษา 60 คน และครูระดับมัธยมศึกษา 55 คน สรุปได้คั้งนี้

1. ครูระดับประถมศึกษาให้ความสำคัญ เกี่ยวกับกิจกรรมของครูพยาบาล ในเรื่องการร่วมปรึกษากับครูอื่น ๆ ทางด้านสุขภาพ และการตรวจสุขภาพของนักเรียน
2. ครูระดับมัธยมศึกษาให้ความสำคัญ เกี่ยวกับกิจกรรมของครูพยาบาล ในเรื่องการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ แก่นักเรียนที่ครูประจำชั้นส่งไปขอรับบริการ
3. ครูทั้ง 2 ระดับ ให้ความสำคัญตรงกันในกิจกรรมของพยาบาลโรงเรียน ดังนี้
 - 3.1 ร่วมปรึกษากับครูอื่น ๆ เกี่ยวกับสุขภาพและปัญหาของนักเรียน
 - 3.2 ติดตามนักเรียนที่มีปัญหา เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง
 - 3.3 ทดสอบสายต่านักเรียน
 - 3.4 บริหารงานเกี่ยวกับการปฐมพยาบาล
4. ครูทั้ง 2 ระดับ รับรู้ว่ายพบาลโรงเรียนควรทำงานในขอบเขตของการ ประเมินสุขภาพนักเรียน และติดตามผลรวมทั้งการป้องกันสุขภาพและความปลอดภัย
5. ระยะเวลาในการทำงานของครู ไม่มีผลต่อการรับรู้ของพยาบาลโรงเรียน ในด้านบทบาทและหน้าที่
6. บทบาทของพยาบาลโรงเรียนเพิ่มขึ้นตามเวลาที่พยาบาลอยู่ในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ด้านบริการสุขภาพในโรงเรียน

อี เคียน กรีนฮิล (E. Dianne Greenhil 1979 : 368-371)

ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การรับรู้ในบทบาทของพยาบาลโรงเรียน (Perceptions of the School Nurse's Role) โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ใหญ่จำนวน 40 คน ครูที่ปรึกษา 87 คน ครูอื่น ๆ 154 คน และพยาบาลโรงเรียน 22 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ใหญ่ ครูที่ปรึกษา ครูอื่น ๆ และพยาบาลโรงเรียนมีการรับรู้ในบทบาทของพยาบาลโรงเรียนแตกต่างกัน เนื่องจากขาดความร่วมมือและความไม่เข้าใจ ในบทบาทของพยาบาลโรงเรียน ส่วนข้อเสนอแนะ คือ ควรจะมีการติดต่อ ให้คำปรึกษา ร่วมมือกันระหว่าง

บุคลากรในโรงเรียน และพยาบาลโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรทางสุขภาพ
หาโอกาสพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด จะช่วยให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพยาบาล
โรงเรียนดียิ่งขึ้น

สรุปการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูอนามัยโรงเรียนนั้น มีผู้ทำการ
วิจัยไว้น้อยมาก จากที่รวบรวมข้างต้นสำหรับการวิจัยภายในประเทศนั้น พอสรุปได้ว่า
ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานสุขศึกษาในโรงเรียน คือ พยาบาลโรงเรียน และรอง
ลงมาคือ ครูผู้สอนสุขศึกษา ซึ่งได้รับผิดชอบในหน้าที่ครอบคลุมถึง โปรแกรมสุขภาพทั้ง
3 ด้าน คือ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ การบริการสุขภาพ และ
การสอนสุขศึกษา นอกจากนั้นยังมีหน้าที่พิเศษอื่น ๆ อีกด้วย แต่บทบาทที่เด่นคือ ด้านการ
บริการสุขภาพ ซึ่งได้แก่การจัดหยา และอุปกรณ์การรักษาพยาบาลไว้ให้พร้อมที่จะใช้การ
ได้ทันที การติดต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่นักเรียน การให้การปัจจุบัน
พยาบาลแก่นักเรียนที่ป่วยฉุกเฉิน ส่วนด้านการสอนสุขศึกษา และการจัดสิ่งแวดล้อมใน
โรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อเกิดความปลอดภัยแก่นักเรียนและครูนั้น เป็นบทบาทที่รอง
ลงมา

สำหรับการวิจัยในต่างประเทศนั้น จะเห็นได้ว่าครูอนามัยโรงเรียน มีบทบาท
ที่กว้างกว่า ไม่เฉพาะแต่การดำเนินงานด้านโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งกิจกรรมที่
ครูอนามัยโรงเรียนหรือพยาบาลโรงเรียน เข้าร่วมด้วยมากที่สุด คือ การร่วมมือกับ
เจ้าหน้าที่โรงเรียนในการวางแผนร่างหลักสูตร ร่วมปรึกษากับครูอื่น ๆ ทางด้านสุขภาพ
รองลงมาคือ การร่วมกันวางแผนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ตลอดจนความปลอดภัย
และการสุขาภิบาล การให้คำปรึกษาทางด้านสุขภาพแก่นักเรียน การติดตามสภาวะสุขภาพ
ของนักเรียน และกิจกรรมที่เข้าร่วมน้อยที่สุด คือการปรึกษากันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา
ผู้ปกครองและพยาบาลโรงเรียน ส่วนปัญหาด้านการปฏิบัติงานนั้น พบว่าพยาบาลโรงเรียน
ยังไม่เข้าใจในบทบาทของตนคือพอ และขาดความร่วมมือกับบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน

ทำงานอย่างไม่มีขอบเขตความรับผิดชอบที่แน่นอน นอกจากนั้นเครื่องอำนวยความสะดวกในการให้บริการไม่เพียงพอ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับบทบาทของครูอนามัยโรงเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศดังกล่าว ทำให้ทราบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูอนามัยโรงเรียนและสภาพของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานโปรแกรมสุขภาพไว้ค่อนข้างน้อย และยังไม่มีการติดตามศึกษา ถึงบทบาทของครูอนามัยโรงเรียน เกี่ยวกับการดำเนินงานโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียน ว่าเป็นไปตามที่กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งการวิจัยนี้ จะทำให้ทราบถึงบทบาทของครูอนามัยโรงเรียนตามสภาพที่เป็นจริง และสภาพของปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงถึงการปฏิบัติงาน และการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของครูอนามัยโรงเรียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาสุขภาพของเยาวชนต่อไป